

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Екатерина Салкова – доцент по Наказателен процес, ръководител на Секция „Наказателноправни науки“ в Института за държавата и правото при Българската академия на науките, член на научното жури за публична защита на дисертационния труд на

Ивайло Василев Иванов - докторант по Наказателен процес, на тема:

„УСТАНОВЯВАНЕ И ОТНЕМАНЕ НА НЕЗАКОННО ПРИДОБИТО ИМУЩЕСТВО В ЗАКОНОДАТЕЛСТВАТА НА РЕПУБЛИКА ИТАЛИЯ И РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ“

за получаване на образователната и научна степен **ДОКТОР** по направление 3.6 Право, научна специалност „Наказателен процес“

1. Биографични данни за докторанта

Ивайло Василев Иванов е завършил специалност „Право“ в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ през 1994 г. След провеждането в Окръжен съд – гр. Кюстендил на задължителния стаж (през периода от 18.05.1994 г. до 18.11.1994 г.) полага теоретико-практически изпит и на 29.11.1994 г. придобива юридическа правоспособност. Започва работа като съдия – изпълнител в Районен съд - Дупница, а от 03.04.1995 г. до настоящия момент заема последователно длъжностите младши прокурор, прокурор и заместник - районен прокурор в Районна прокуратура – Дупница.

От 1998 г. до настоящия момент Ивайло Василев Иванов е хоноруван преподавател по наказателен процес в ЮЗУ „Н. Рилски“ в Благоевград. Участвал е в работната група по изготвянето на Закона за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност.

На 06.07.2009 г. е зачислен за задочен докторант в катедра „Публичноправни науки и публичен мениджмънт“ при Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Н. Рилски“, а със заповед № 1566/05.07.2013 г. е отчислен с право на защита.

2. **Общо описание на дисертационния труд**

Тематиката, свързана с установяването и отнемането на незаконно придобито имущество, е актуална както от научна, така и от практическа гледна точка. Необходимостта от адекватна правна уредба на отнемането на незаконно придобито имущество, независимо от развитието на евентуално наказателно производство, както и от правилно тълкуване в съдебната практика на сравнително новата правна уредба в тази област, насочва вниманието на учени и практикуващи юристи към тематиката, която е предмет на разглеждане и в представения за защита дисертационен труд. Засиленият интерес към темата и нейната актуалност се доказва и от издадените през предходните две години два монографични труда в същата област: **„Обезпечаването и отнемането на незаконно придобито имущество в гражданския процес“** (Тодор Коларов, „Черноризец Храбър“, 2013 г.) и **„Гражданската конфискация по Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество“** (Николай Николов, Фенея, 2013 г.) и публикуваните в електронен вид две изследвания на Transparency International на теми **„Отнемане на незаконно придобито имущество: предизвикателства и перспективи пред българския модел“** и **„Illicit assets recovery in Italy“** („Отнемане на незаконно придобито имущество в Италия.“). За разлика от публикуваните монографии, в представения за защита дисертационен труд се разглеждат наказателноправните аспекти на отнемането на незаконно придобито имущество (материалноправни и процесуалноправни). Интердисциплинарността на темата, която изисква огромен обем от знания в редица правни дисциплини (гражданско, облигационно, търговско, наказателно право и др. материалноправни отрасли, както и граждански и наказателен процес) предопределя нейната сложност и необходимостта от задълбочено проучване и анализиране на редица правни институти.

Дисертационният труд е в **обем 219 страници**. В структурата на труда са обособени увод, четири глави, заключение, приложения (схеми със статистически данни) и библиография. Съдържа **50 бележки под линия**. Библиографската справка съдържа **100 източници на български и руски език и 115 източници на английски, немски, италиански и френски език** (под № 70 и 71 е една и съща публикация), или **общо 215 източника**, от които обаче **цитирани в труда са едва 16 източника** (7 на български и 9 на италиански език). **Приложенията са 5 на брой** и включват статистически

данни във вид на графики и диаграми относно: броя на образуваните производства по налагане на обезпечителни мерки от Комисията за периода 2006 – 2011 г.; левовата равностойност на имуществото, придобито от престъпна дейност, по отношение на което са наложени обезпечителни мерки през периода 2006 – 2011 г.; дяловете на исканите и наложени обезпечения за 2011 г.; разпределението на обезпечителните производства по териториални дирекции (не е посочен периодът, за който се отнася) и наложените възбрани върху недвижимо имущество и запори върху МПС за периода 2006 – 2011 г.

Глава първа на дисертационния труд е озаглавена „Законодателна инициатива на страните срещу противодействието на организираната престъпност и отнемането на престъпно придобити активи“. Глава първа не съдържа отделни структурно обособени части. Авторът изразява тезата си, че възникването и развитието на законодателството, свързано с отнемането на незаконно придобито имущество, е резултат от мерките, които се приемат в САЩ и Европа по отношение на „прането на пари“. За обосноваването на тази теза, докторантът се позовава на „директивата на Европа за пране на пари“, „Европейската конвенция за защита правата на човека“, „Конвенцията на Организацията на Обединените нации срещу незаконния трафик на наркотични лекарства и психотропни субстанции“, „Втората директива за пране на пари“, дейността на „Специалната група за финансови действия на изпирането на пари /FATF/“ и „Устава на ООН за поведението на правоприлагащите служители“.

Глава втора на дисертационния труд е озаглавена „Отнемане“ и „конфискация“ – прилики, с доминиращи различия“. Главата съдържа шест точки. В точка първа е разгледано понятието за конфискация според дефиницията на наказанието в чл. 44 от Наказателния кодекс и предвид спецификите при налагането му, предвидени в чл. 45 – 46 от кодекса. В точка втора е разгледано понятието „отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от незаконосъобразна дейност“. Точка трета е посветена на отнемането по отменения Закон за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност, като накратко е представена отменената правна уредба. Точка четвърта от Глава втора съдържа кратко представяне на действащата в момента уредба на отнемане съгласно Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество и на основните аргументи на Конституционния съд при постановяването на Решение № 13 от 2012 г. по искането за обявяване

на определени разпоредби на закона за противоконституционни. В точка пета от същата глава е направена съпоставка между конфискацията по НК и НПК и отнемането по ЗОПДНПИ. Структурно обособената в точка шеста част е наименована „Международна законодателна уредба“, но по същество съдържа кратък сравнителноправен преглед на отнемането на имущество в полза на държавата в няколко законодателства – на Великобритания, Германия, Италия, САЩ, Франция и Швейцария.

Глава трета от дисертационния труд е озаглавена „Организиран престъпни групи и сдружения от мафиотски тип“ и включва четири подразделения, обособени като точки. Точка първа („Нормативна картина на понятието „Антимафия“ според законодателството на Република Италия“) съдържа преглед на нормативната уредба в Италия, която регламентира противодействието на „мафиотската престъпност“. Точка втора, наименована „Сдружението от мафиотски тип и организирана престъпна група – две съпоставими парадигми“, съдържа криминологически анализ на класифицираните от докторанта видове престъпни сдружавания и изясняване на наказателноправното значение на понятието „организирана престъпна група“ с оглед прилагането на ЗОПДНПИ. В точка трета („Корпоративна престъпност и организирана престъпност – съпоставителен анализ. Имуществени санкции. Предпоставки за имуществено разследване“) докторантът развива своите аргументи за различията между понятията „корпоративна“, „икономическа“ и „организирана“ престъпност. Авторът обосновава един от основните си изводи в дисертационния труд – че основният критерий, въз основа на който следва да се предприема установяване и отнемане на имущество по отношение на едно лице следва да бъде неговата принадлежност към престъпно сдружение или организирана престъпна група, а не дали и какъв вид престъпно деяние е извършило съответното лице. В точка четвърта („Процедура по налагане на предохранителни мерки“) са разгледани мерките, които се прилагат в Италия по отношение на лица, принадлежащи към „мафиотски сдружения“, както и реда за тяхното налагане. Процедурата е разгледана при паралелна съпоставка между уредбата в Италия и процедурата по ЗОПДНПИ.

Глава четвърта е озаглавена „Имуществени разследвания“ и включва осем подразделения, обособени в точки. От съдържанието на точка първа („Предмет на имуществените разследвания“) може да се направи извод, че с израза „имуществено разследване“ авторът обозначава

„разследването и конфискацията на имущество“. Разгледани са начинът на идентифициране на субекта – физическо или юридическо лице, чието имущество подлежи на установяване и отнемане, както и обхватът на подлежащото на отнемане имущество. Точка втора е посветена на условията и реда за започване на „имуществени разследвания“, които са представени в сравнителен план, чрез съпоставка на правната уредба в италианското и българското законодателство. В точка трета („Техники на разследване. Основания и правна уредба“) се разглеждат кръга от лицата, чието имущество подлежи на проверка и обхватът на проверяваното имущество. В точка четвърта („Доказателства и доказателствени средства при установяване, отнемане и конфискация на незаконно придобити имущества“) са разгледани сделките, имуществото и лицата, които подлежат на проверка. Кръгът на подлежащите на проверка лица е предмет на анализ и в следващата точка пета („Субекти на разследване“). Предмет на анализ в точка шеста е уредбата на органите, осъществяващи „имуществените разследвания“ на субекти, принадлежащи към „мафиотски сдружения“ в Италия и България. Точка седма е наименована „Забрани, прекратявания и загубване на права. Временно отстраняване от управлението на имуществата“ и съдържа преглед на предвидените в италианското законодателство мерки, като се проследява практиката на Европейския съд по правата на човека по някои дела срещу Италия във връзка с отнемането на имущество. Последната точка осма от Глава четвърта („Административно-правен статут на секвестирани и конфискувани имущества“) съдържа анализ на правната уредба на пазенето и управлението на обезпеченото и на отнетото имущество в България, Италия и Ирландия.

Представеният дисертационен труд завършва със заключение, след което са поместени няколко отделни части: „Научни приноси“, „Практическо значение на труда“, „Приложения“ и „Библиография“.

Видно от професионалното развитие на докторанта, освен практическата дейност като прокурор, той проявява интерес към научно-преподавателската дейност, като повече от 15 години преподава по специалността „Наказателен процес“. Вероятно неговата практическа дейност и участието му в работната група по изготвянето на ЗОПДИППД са предизвикали интереса към темата на дисертационния труд, доколкото същата има **твърде малко допирни точки с наказателния процес**. По принцип е желателно поощряването на провеждането на научни изследвания от практикуващи юристи, доколкото споделянето на техния

опит би могло да се отрази положително върху развитието на науката, както и да допринесе за проверката на правилността на една или друга научна теза чрез изпитанието ѝ в практиката. Това не изключва необходимостта дисертационният труд да съдържа достатъчно теоретични достижения, които да послужат като стабилна основа за обосноваване на съответните тези, задължително условие за което е и прецизната употреба на правните термини.

3. Критични бележки и препоръки към докторанта.

Към дисертационния труд могат да се отправят някои критични бележки и препоръки. На първо място, в този вид не би могло да се препоръча неговото публикуване, защото могат да се направят редица общи забележки към начина на оформяне, неговата структура, езикова точност от гл.т.на лексиката и граматиката, юридическата прецизност на изказа и коректността на цитирането. Наименованието на Глава първа е непрецизно формулирано („Законодателна инициатива на страните срещу противодействието на организираната престъпност и отнемането на престъпно придобити активи“) и влече след себе си и неясен обхват на тази структурно обособена част от гл.т. на нейното съдържание. Неясно е съдържанието на употребения израз „законодателна инициатива на страните“, доколкото същото се използва в законодателната процедура по приемането на актове на Европейския съюз, но акцентът в тази глава е поставен върху организираната престъпност в САЩ, основно във връзка с „прането на пари“, както и върху някои исторически бележки относно създаването и дейността на Специалната група за финансови действия срещу изпирането на пари. Заглавието следва да се прецизира и от езикова гл.т., доколкото инициативите на страните не са „срещу“ противодействието на организираната престъпност, а с цел именно противодействие на същата. Забелязва се известна непоследователност в изложението, което го прави трудно за възприемане и за извличане на изводи. Изброяването на отделни актове в областта на прането на пари не е направено нито хронологически последователно, нито е групирани по организации, които са приели съответните актове. Основен пропуск, който се забелязва, е неточността в цитирането на наименованията и годините на приемане на отделните актове – например на с. 19 се сочи, че през 1998 г. е приета Конвенцията на ООН срещу незаконния трафик на наркотични лекарства и психотропни субстанции, но Конвенцията е приета десет

години по-рано, и доколкото е ратифицирана и обнародвана, следва да се ползва нейното заглавие, така както е публикувана в Държавен вестник – Конвенция на Организацията на обединените нации за борба срещу незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества; не са цитирани наименованията на директивите на Европейския съюз, нито броя на Официален вестник, в който са публикувани, грешката в превода на с. 21 под линия води до липса на логика в изречението и т.н. Доколкото дисертационният труд е научен по своя характер, дисертантът е следвало да се придържа към точното и коректно цитиране на съответните организации и актовете (относно наименования и дати на приемане и обнародване). Следва да се прецизира и употребата на някои термини като „престъпник“ (с. 16, 17, 18), чието ползване е допустимо в литературни, не и в научни съчинения. Доколкото прането на пари е отделна, макар и в определени насоки свързана тема с установяването и отнемането на незаконно придобито имущество, и с оглед провеждането на докторантурата по специалността „Наказателен процес“, първата глава на дисертационният труд се явява в съществено отклонение от темата на изследването и би било по-добре накратко да бъде вместена като част от въведението към темата на дисертацията.

Заглавието на Глава втора („Отнемане“ и „конфискация“ – прилики, с доминиращи различия) също следва да се прецизира, доколкото различията се съотнасят към двете съпоставяни понятия, а не към приликите – различия имат не приликите, а отнемането и конфискацията. Съдържанието на точка втора не съответства на наименованието на структурното подразделение („Понятие за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от незаконосъобразна дейност“), тъй като вместо определяне на понятието, са посочени видовете отнемане според различни класификационни критерии. Самото понятие остава неизяснено. Не би могло да се сподели определянето от автора на конфискацията като „субсидиарно наказание“ (с. 29), предвид нейната уредба в Наказателния кодекс и същността на субсидиарното прилагане. Не може да бъде споделено изразеното от автора становище, че за гражданския процес е характерен метод на равнопоставеност на страните (с. 32), тъй като в това становище не се прави разлика между страните по процесуалното правоотношение и страните по материалното правоотношение.

Интересният анализ на нормативната уредба на сдруженията от мафиотски тип в Глава трета страда от някои недостатъци: тематиката е в съществено отклонение от темата на дисертацията; изследването е предимно криминологично; не са цитирани с точни данни италианските

закони, на които се позовава авторът и не на последно място, доколкото през последните години по обсъжданата в тази глава тематика има три монографии на утвърдени учени (Румен Марков, „Престъпна и правомерна дейност на множество лица“, Феня, 2006; Боян Станков, „Организирана престъпност“, „Албатрос“, 2009 и Ива Пушкарова, „Форми на организирана престъпна дейност по Наказателния кодекс на Република България“, УИ „Св. Кл. Охридски“, 2011), които са извън библиографската справка към дисертационния труд, е препоръчително при разглеждането на съответните понятия докторантът по-детайлно да ги изясни чрез анализ на вече изразените в теорията аргументи.

Съдържанието на Глава четвърта съответства на темата на дисертационния труд, но е препоръчително да се прецизират заглавията както на главата, така и на отделните нейни подразделения. Съвпадането на съдържанието на част от точките води до ненужни повторения и липса на добро систематизиране на материята, което затруднява четенето и осмислянето. Желателно е да се намали броят на подразделенията, като повтарящото се в отделните точки съдържание се систематизира на съответното място.

Би било добре в заключението да се аргументират основните изводи, като в него се поместят и следващите части – научни приноси и практическо значение. Приложенията допринасят за онагледяване на част от практическите резултати от разглежданата правна уредба, но поради липсата на информация относно източника на статистическите данни е трудно да се оцени тяхната достоверност, за да могат да бъдат поставени в основата на конкретни изводи.

Други недостатъци на представения дисертационен труд са липсата на анализ на съдебната практика (дисертантът се позовава само на едно решение на Конституционния съд и едно Тълкувателно решение на ВКС), липса на съпоставка с други действащи актове, като Закона за признаване, изпълнение и постановяване на актове за обезпечаване на имущество или доказателства, Закона за признаване, изпълнение и изпращане на решения за конфискация или отнемане и решения за налагане на финансови санкции и др.

В литературната справка има огромен брой неотнормирани към темата заглавия, а същевременно не са включени важни изследвания по разглежданите въпроси.

Цитирането на източниците не е в съответствие с общоприетите правила и не съдържа пълните данни за цитираните източници, поради което в много случаи не става ясно какъв е видът на публикацията, кога и

къде е издадена. Неправилният начин на цитиране води до невъзможност за проверка на коректността на цитирането, особено на чуждите източници.

Редица повторения биха могли да бъдат избегнати при по-ясно систематизиране на отделните проблеми чрез съответно структуриране на изследването.

Публикациите по темата на дисертацията са достатъчно на брой - 4, но изключително на български език. Тъй като изследването е сравнителноправно, е препоръчително авторът да провери своите идеи, публикувайки в чужбина.

Направените бележки целят единствено да подобрят труда при работа върху него за в бъдеще.

4. Заключение

Независимо от посочените недостатъци, представеният дисертационен труд може да се оцени положително, поради което Научното жури може да приеме решение за получаване на образователната и научната степен **ДОКТОР по професионално направление 3.6 Право /Наказателен процес/ от докторанта Ивайло Василев Иванов.**

Подпис: